

Inskrift:

farebiarn : lit : hagua : stain : et : haulf : sun · si - : haltan : hiak : runa

5 10 15 20 25 30 35 40 45

Farbiorn let haggva stæin at Haulf, sun sinn. Halfdan hiogg runar.

»Farbjörn lät hugga stenen efter Håulv, sin son. Halvdan högg runorna.»

Till läsningen: Vid runan 4 finnes en avflagring i stenyttan, tydligt angiven redan på Helgonius' träsnitt. Av hst är nedre delen borta, övre delen däremot tydlig. Vad som finnes kvar av bst, liknar ett **e**, men omöjligt är icke, att ett **a** varit ristat. 11 **i** är icke stunget. 15 **g** har däremot en tydligt huggen prick. 23 är **e**, icke **a**; pricken är djup och står vinkelrätt mot hst, icke snett som bst i **a**. 34 **i** kan möjligen vara stunget. En fördjupning finnes mitt på hst, och en annan ett stycke ovanför; ovisst är dock, om de äro huggna. 39 **t**: på ömse sidor om hst finnas avflagringar; inga säkra spår av bst äro därför bevarade, särskilt icke på h. sidan. H. bst i 44 **a** är borta genom aflagring; den vänstra är tydlig och djup. 45 **k** är icke stunget. — B 663: runan 4 är otydlig; 13—17 **hakua**, 23—24 **at**, 36—41 **halian**. — Boije: 4 otydlig, snarast **e**; **hagua**; **et**; **halian**. — Brate: 4 säkerligen **e**; **hagua**, **et**, **sen**, **haltan**.

Första namnet i inskriften är *Farbiorn*. Detta namn är även känt från ett par andra inskrifter, en uppländsk (L 687 Honungsby, Vallby sn), här tecknat **farbiurn**, och en gottländsk (bildstenen från Sanda kyrkogård, nu i Statens Historiska Museum, inv. 13127), här tecknat **farborn**. Vanligare är *Farulfr*; se Sö 148 och 238. Båda namnen synas vara östnordiska, kanske speciellt svenska; belägg saknas i varje fall från västnordiska källor. Förleden torde vara isl. *fár*, n. 'skada; vrede, fiendskap' och namnens ursprungliga, appellativa innebörd sålunda: 'skadebjörn, -varg'. Emellertid bör man kanske icke helt bortse från den möjligheten, att förleden i *Farulfr* och *Farbiorn* är densamma som i *Farmaðr* (Sö 229) och *Farþegn*, sålunda *Fär-*, stammen i verbet 'fara'. Dessa båda senare ha haft större utbredning, de förekomma även i Danmark och i Norge och ha sålunda under vikingatiden varit allmänt nordiska mansnamn. Ursprungligen ha de haft en rent appellativ betydelse 'färdeman, resande'. Harald hårfagers son Björn, vars gravplats är Farmanshaugen på Seim vid Tönsberg, har i källorna omväxlande tillnamnet *farmaðr* och *kaupmaðr*. Därjämte förekommer i samma betydelse *fardrengr*. *Þeir heita fardrengir, er milli landa fara*, säges i Snorre-Eddan. *Farulfr* och *Farbiorn* äro måhända variationer av *Farmaðr* och *Farþegn*, liksom det på en uppländsk runsten belagda *Husbiorn* (L 325) av det ursprungligen appellativa *Huskarl*. — Inskriftens **haulf** synes vara det enda säkra belägg i svenska källor för namnet *Haulfr*, urn. *Hafuuvulfar* (Istaby, Stentoften), isl. *Hálfr* (endast namn på ett par sagohjältar, särskilt huvudpersonen i »Hálfs saga»). — Det tredje namnet (**haltan**) är otvivelaktigt *Halfdan*; jfr Sö 131, 188.

Korset har samma form som på flera andra ristningar inom Södertörn (t. ex. Sö 269, 274, 290, 292, 297, 298). Över korset en fågel, säkerligen en tupp. Samma motiv finnes på de båda blott i fragment bevarade Sö 245 och 247.

271. Täckeråker, Österhaninge sn, Sotholms hd.

Pl. 1: B 665.

Litteratur: B 665, L 820.

Avbildning: P. Helgonius (i Peringskiöld, Monumenta Sudermannicæ, där signaturen »DSt» blivit rättad till »P.H.», och B 655).

Runstenen fanns enligt Peringskiöld och *Bautil* vid Täckeråker. Närmare uppgifter om dess plats saknas. Den har i senare tid förgäves eftersökts, bl. a. av Upmark och Boije.

Inskrift (enligt B 665):

× **halstain** + **raisti** + **stain** + **at** + **þialfa** + **faður** + **sin** + **amuti** + **hiok** +
 5 10 15 20 25 30 35 40

Hallstæinn raisti stæin at Þialfa, faður sinn. Amundi hiogg.

»Hallsten reste stenen efter Tjälve, sin fader. Amunde högg.»

Namnet *Hallstæinn* är, liksom överhuvud taget namn på *Hall*-, sällsynt i svenska inskrifter; det är känt från en östgötsk inskrift (Ög 170) och en västgötsk (L 1632 Ugglum). Under medeltiden blir det vanligt (bl. a. en svensk konung). I Norge och på Island hör det, enligt Lind, till de mera brukliga namnen under hela medeltiden. — Om namnet *Þialfi* se ovan Sö 194.

Ristaren Amunde är nämnd även å Sö 215, 233 och 268.

272. Upp-Norrby, Österhaninge sn, Sotholms hd.

Pl. 133.

Litteratur: Handlingar i ATA från år 1915.

Äldre avbildning: Brate 1916 (ATA).

Runstenen påträffades sommaren 1915 vid plöjning av en träda, ungefär mitt på gårdet mellan Söderby och Norrby. Toppen låg ungefär 20 cm. djupt, foten djupare. Stenen har tydligen en gång varit rest på denna plats men fallit omkull och blivit nedgrävd i åkern. Ristningen har ursprungligen varit vänd mot söder. — Stenen restes 1916 i ett stenröse omkring 90 steg ÖSÖ om fyndplatsen. Några spår av gammal väg i närheten ha ej iakttagits.

Gnejs. Höjd 1,70 m., bredd (vid foten) 1,47 m. Ytan är ojämn och flagig, olämplig för ristning. Ristningen är djup, men är svårt skadad genom flagring, särskilt upptill i slingans övre ring och på högra sidan. Vad som funnits på ytan inom den övre öglan kan ej längre utredas; möjligen en häst med ryttare.

Inskrift:

.. **þorfastr** · **let** · **rai** - - · **s** - **aen** · **þena** · **aftir** · **halftan** · **sun** · **s** - **n** ..
 5 10 15 20 25 30 35 40

Þorfastr let ræi[sa] s[t]æin þenna æftir Halfdan, sun sinn.

»Torfast lät resa denna sten efter Halvdan, sin son.»

Till läsningen: Alla **f**-runor i inskriften (4, 27, 34) äro upp- och nedvända. Av 6 **s** finnes endast översta staven i behåll. 10 **e** har tydlig prick, som avgjort ger intryck av att vara huggen. Detsamma gäller om 20 och 23 **e**. Sista runan i 38—41 **sun**a är ett tydligt **a**, icke **t** eller **r**. Hur denna felaktigt ristade runa skall förklaras är ovisst. Föga sannolikt är väl, att inskriften slutat med *sun*a s[u]n [sinn] 'sin sonson'. De båda punkterna efter 44 **n** beteckna inskriftens slut. — Brate: **let**, **s** - **aen**, **þena**, **sunr**.

Anmärkningsvärt är att inskriftens **t**-, **l**-, **r**- och **u**-runor låta bistavarna utgå ett stycke nedanför huvudstavens topp, en egenhet som återfinnes i flera andra ristningar inom Södertörn, även sådana med samma åttformiga mönster för runslingan (t. ex. Sö 269).

Namnet *Þorfastr* förekommer även Sö 20, 233 och 299; se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 100. Om *Halfdan* se Sö 188.